

Eigen eiwit in opk

Het areaal alternatieve eiwitgewassen in Nederland en Vlaanderen stijgt. Dankzij subsidie in België, de aandacht voor ggo-vrij produceren en ruimte in het ruwvoerareaal telen meer veehouders hun eigen eiwit. Veredeling heeft geholpen bij het halen van hogere opbrengsten en meer rentabiliteit, maar het zijn geen teelten voor iedere veehouder.

TEKST ALICE BOOIJ

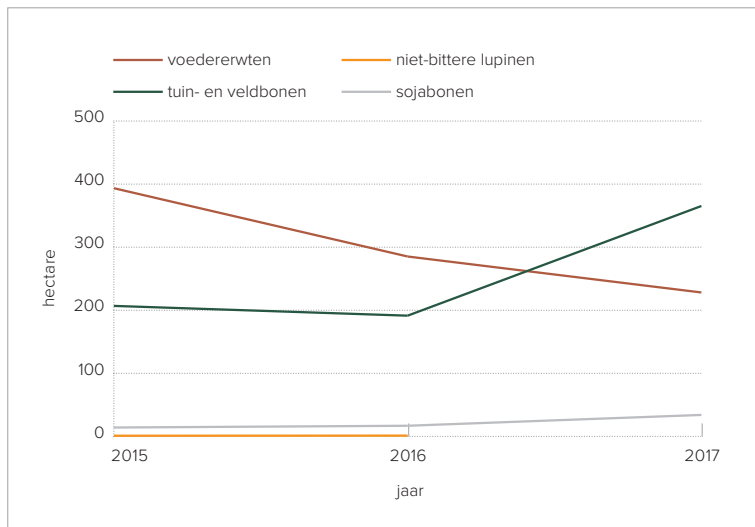
Eens in de zoveel jaar komt bij veel veehouders het onderwerp weer ter sprake: kan ik het eiwit dat we aankopen, ook op het eigen bedrijf telen? De opbrengsten van 'alternatieve' gewassen, zoals soja, quinoa en veldbonen, bleken in het verleden eigenlijk altijd de bottleneck voor een rendabele teelt. Toch stijgt het areaal van deze gewassen langzaam in België en Nederland (zie figuur 1 en 2).

'Veehouders zijn op zoek naar mogelijkheden om krachtvoervangers op het eigen bedrijf te telen', signaleert ook Jos Groot Koerkamp van Limagrain. 'De bedrijven zijn extensiever, er is ruwvoer genoeg en dat biedt mogelijkheden voor andere teelten.'

De ruwvoerspecialisten bij Limagrain zien vooral het areaal veldbonen stijgen. 'Het is een gewas dat 280 tot 300 gram eiwit levert met ook nog een flinke portie zet-

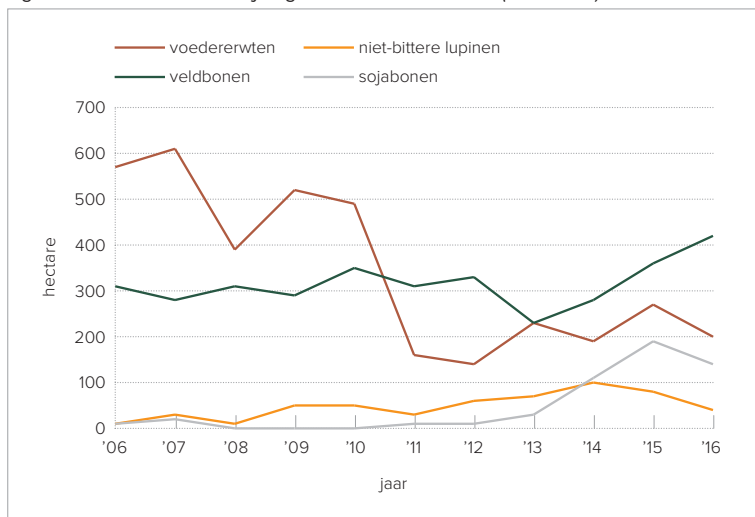

omst

Figuur 1 – Het areaal eiwitgewassen in Vlaanderen (bron: Vlaamse overheid)

Figuur 2 – Het areaal eiwitrijke gewassen in Nederland (bron: CBS)

meel', aldus Groot Koerkamp. 'Daarmee voldoet het aan de eisen voor krachtvoer.'

Winterbonen kansrijk

Veldbonen hebben de afgelopen jaren een flinke ontwikkeling doorgemaakt dankzij veredeling. Het is te vergelijken met mais, die de afgelopen tientallen jaren door veredeling steeds noordelijker met succes te telen is. Bij de veldbonen is daarbij de focus gelegd op het verbeteren van de teelt van winterveldbonen. 'Die geven zo'n 1000 tot 1500 kilo meer opbrengst aan bonen dan zomerveldbonen', weet Groot Koerkamp, die opbrengsten noemt van 6 tot 8 ton bonen per hectare.

Limagrain voert een veredelingsprogramma in Engeland voor de winterveldbonen. Met het inzetten van die rassen in Nederland was het volgens hem nog wel de vraag hoe het met de winterhardheid gesteld zou zijn. 'We hebben de afgelopen winters zo'n 10 tot 15 graden vorst gehad en daar zijn de winterveldbonen goed doorheen gegroeid.' Zaaïen op een diepte van 8 tot 10 centimeter is dan wel voorwaarde en Groot Koerkamp kan nog wel

een aantal belangrijke voorwaarden noemen voor een succesvolle teelt.

'Het is een vlinderbloemige en dat betekent dat de pH hoger moet liggen dan 5,2 op zand- en dalgronden en 6 op klei. Bovendien adviseren we de veldbonen te zaaïen in grond met een goed PAL-getal (fosfaattoestand). Het gewas heeft maar 40 tot 60 kilo fosfaat nodig, maar fosfaat toevoegen kan op derogatiebedrijven niet.'

Het zaaïen van de winterveldbonen vindt plaats in de maanden oktober en november, met zelfs de mogelijkheid het ook nog in december te zaaïen. 'Daarmee is het eigenlijk een perfect gewas om na de maisteelt als vanggewas te zaaïen. Bij zand en lössgrond is het zaaïen van een vlinderbloemige als nagewas alleen nog niet toegestaan.' Het oogsten van de veldbonen vindt plaats in augustus en dat biedt weer mogelijkheden voor het vroegtijdig en dus succesvol inzaaïen van een volgend gewas, zoals gras.

Bonen pletten

Om de bonen ook daadwerkelijk aan de koeien te kunnen voeren, zijn er twee mogelijkheden om ze te verwerken:

als geheleplantsilage (gps) of door het bewerken van de bonen. 'Bij gps moeten de koeien wennen aan de smaak', zo luidt de ervaring van Groot Koerkamp. 'Winterbonen zijn nogal bitter van smaak, zomerbonen zijn voor koeien wat smakelijker.' Het voeren van de bonen vraagt aan de andere kant nog wel een bewerking. Door het pletten of 'crushen' komen de voedingsstoffen pas beschikbaar voor de koe. Veehouders kunnen de veldbonen dan opslaan in slurven of droog in de schuur bewaren voordat ze een bewerking uitvoeren.

Groot Koerkamp heeft ook al een 'sigarendoosberekening' gemaakt van het saldo van de teelt van veldbonen. Bij eigen mechanisatie komt het telen op zo'n 1000 euro per hectare, bij loonwerk is het 1250 euro. Bij een opbrengst van 7,5 ton bonen per hectare en een marktprijs voor eiwitrijke producten van 0,30 cent per kilo komt de opbrengst op 2250 euro per hectare, rekent Groot Koerkamp voor. 'Een saldo van 1000 euro per hectare is vergelijkbaar met dat bij mais en granen.' Ook in Vlaanderen stijgt het areaal veldbonen stelselmatig, geeft Mathias Abts, beleidsadviseur voedergewassen bij het Departement Landbouw en Visserij, aan. Mede dankzij de subsidie die telers krijgen (zie kader rechtsboven). 'Hierdoor is minder aankoop van eiwit nodig.' Het areaal veldbonen is nog beperkt in Vlaanderen, aldus Abts. 'Grasklaver is het grootste areaal van vlinderbloemigen met bijna 13.000 hectare, terwijl dat vorig jaar ongeveer 10.000 hectare bedroeg. Vlinderbloemigen zoals veldbonen leveren bovendien stikstof. Ik denk dat het naast grasklaver een eiwitgewas is met heel veel potentie.'

Soja naar 5 ton per hectare

Naast veldbonen wordt ook soja genoemd als kansrijk gewas om extra eiwit op het bedrijf te telen. De ervaringen met en de meningen over toepassing op veebedrijven zijn echter nogal divers. In Vlaanderen hebben een aantal akkerbouwers het afgelopen jaar geëxperimenteerd met de teelt van soja. Johan Van Waes van het ILVO is hierbij betrokken geweest. Het suc-

Stijgende opbrengsten maken de teelt van soja rendabeler

Geert Demasure vindt energie en eiwit in veldbonen

Midden oktober 2015 zaaide Geert Demasure uit Avelgem voor het eerst veldbonen. De vleesveehouder met ongeveer 430 runderen van het Belgisch-witblauwras en 95 hectare grond – waarvan 35 hectare grasland – wilde zelf een eiwitgewas telen en was op zoek naar een alternatief voor de minder rendabele tarwe.

'Luzerne was een te moeilijke teelt op onze gronden en ook soja bleek niet haalbaar. De keuze viel dus op veldbonen', vertelt Demasure. Twee jaar later is het areaal op het bedrijf al verdubbeld tot 4,7 hectare. De oogst van begin augustus 2017 resulteerde in een opbrengst van 7300 kilogram met 26 procent ruw eiwit en 40 gram zetmeel per kilo. 'En dat is meteen het grote voordeel van veldbonen', zegt Demasure. 'Je hebt een hoog eiwit met voldoende energie.'

De geoogste veldbonen slaat het vleesveebedrijf op in een eigen loods. De rijdende voederfabriek komt de bonen malen en blaast ze in een voersilo. De gemalen bonen worden via de mengwagen verwerkt in het tmr-rantsoen (total mixed ration) van de dieren.

'Ik verbruik ongeveer 150 kilogram veldbonen per dag', aldus Geert Demasure. 'Als de bonen op zijn, schakel ik weer terug op een

mengeling van 50 procent soja en 50 procent lijnschilfers.' Het bedrijf maakt gebruik van twee mengelingen: één intensief (980 vevi/14-15% re) en één extensief (930 vevi/12% re). De bonen als eiwitkern zijn naast mais, gras, pulp, voederbiet, draf en gerststro een vast onderdeel van het intensieve rantsoen, dat vooral verstrekt wordt aan het jongvee, de stieren en de koeien in afmest. In het extensieve rantsoen wordt pas eiwit toegevoegd als het gras ontoereikend blijkt om een gemiddeld ruw eiwit te halen van 12 procent.

De pH van de grond en een rijk kaliumgehalte zijn voor Demasure belangrijke aandachtspunten in de teelt van veldbonen. Voor de zaai wordt de grond bemest met 25 ton stalmest per hectare. Ook is het belangrijk om voldoende diep te zaaien. Verder voorziet Demasure eenmaal een onkruidbestrijding, eenmaal een behandeling tegen luizen in de bloei en een behandeling tegen schimmels.

450 tot 600 euro premie voor teelt eiwitrijke gewassen

Veehouders in Vlaanderen die eiwitrijke gewassen telen, kunnen in aanmerking komen voor een landbouwsubsidie binnen het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO). Het is perfect mogelijk om een gedeelte van de eiwitbehoefte op het bedrijf

in te vullen door teelten als klaver, grasklaver of luzerne, aldus Mathias Abts van het Departement Landbouw en Visserij. 'Hierdoor wordt de ruwvoerwinning in de Vlaamse veehouderij gediversifieerd en meer bedrijfsgebonden. Akkerbouwers en veehouders moeten

de teelt echter nog leren kennen, vandaar de premie ter compensatie.' Voor de teelt van klaver, grasklaver, luzerne en grasluzerne ontvangen telers 450 euro per hectare. Erwtten en veldbonen leveren 600 euro per hectare op. Een overeenkomst geldt voor 5 jaar.

ces hangt af van de rentabiliteit, zo geeft hij aan. 'Stel dat er momenteel gemiddeld 3 ton per hectare wordt geoogst tegen 500 euro per ton, dan is soja een interessant gewas voor een vrij beperkt aantal landbouwers.' Die opbrengst van 3 ton ziet Van Waes de komende jaren echter wel toenemen. 'In de proeven varieert het van 3 tot 5,5 ton per hectare. Die vooruitgang komt vooral door een betere geschiktheid van de rassen; ze hebben een snellere jeugdgroei, een betere ziekte-tolerantie en zijn ook goed legervast. Ze behouden dezelfde vroegheid van afrijpen en dit alles resulteert in een hoger opbrengstpotentieel.'

De proeven in Vlaanderen worden financieel gesteund door de Vlaamse overheid met als co-financiers een zetal bedrijven. Een ervan is Alpro, die het plantaardige eiwit voor humane consumptieproducten wil gebruiken. Een teeltgids met de do's-and-don'ts voor de sojateelt ligt inmiddels klaar. 'De teelt van soja vraagt wel een akkerbouwmatige aanpak', antwoordt Van Waes op de vraag of het ook voor veehouders een geschikt gewas zou zijn. Het beste tijdstip voor zaai en oogst, gewasbeschermingsmiddelen en ook de beste manier van inoculeren ofwel het enten met bacteriën komen hierbij aan de orde. Naast het eiwit noemt Van Waes ook het verbeter-

Mathias Abts,
Departement Landbouw en Visserij:
**'Naast grasklaver hebben
veldbonen van alle eiwitgewassen
de meeste potentie'**

ren van de bodemstructuur en het goed inpassen in de rotatie als extra voordelen van de sojateelt. Het ILVO verwacht een beperkte, maar mooie toekomst voor de sojateelt. 'Op termijn kan het areaal evolueren naar acht procent en zo kan soja het zesde belangrijkste akkerbouwgewas van Vlaanderen worden.' |

Eiwitgewassen telen vraagt een akkerbouwmatige aanpak